

Museet
Konsthallen
Biblioteket
+ Palladium

Alingsås
Kulturhus

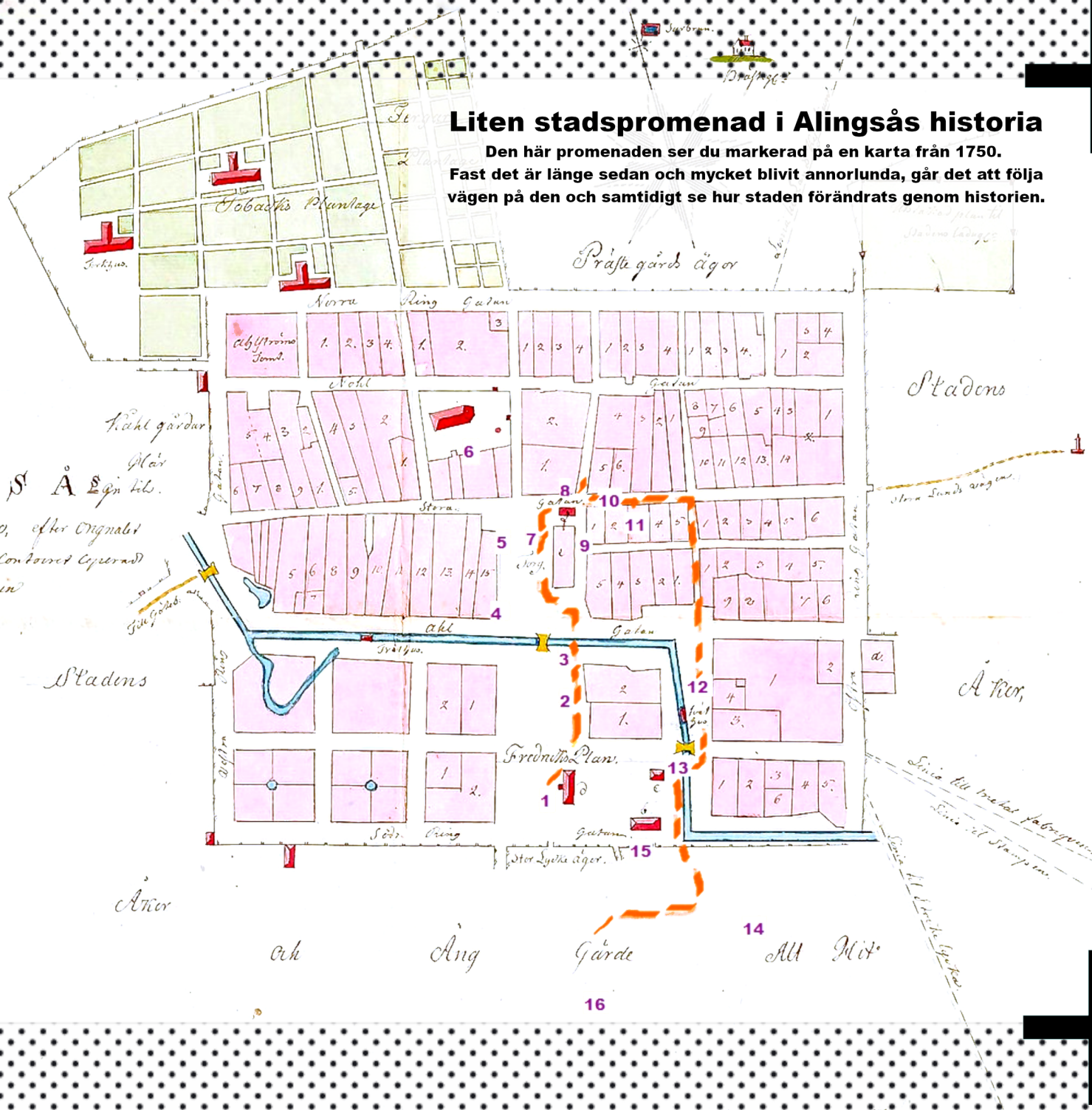
Liten stadspromenad i Alingsås historia

Den här promenaden ser du markerad på en karta från 1750.
Fast det är länge sedan och mycket blivit annorlunda, går det att följa
vägen på den och samtidigt se hur staden förändrats genom historien.

Charta
Öfver
A L I N G S Å S

På ämbets vägnar afmät 1750, efter Original
Som förvaras uti Öfverintändens Contoret Copierad
är rit af J. W. W. W.

a, Fargaren Peter hoko
b c d e f manufactura
Söndetens,

1. Promenaden börjar vid Alingsås museum. Huset byggdes redan 1731 och kallas Alströmerska magasinet efter Jonas Alströmer som lät bygga det som förråd åt Alingsås Manufakturverk.

Jonas Alströmer föddes i Alingsås 1685. Som ung kom han till England och bodde där i många år. Han reste också runt i andra länder i Europa och blev intresserad av det som var nytt inom jordbruk och tillverkning. Han såg nya mer effektiva vävstolar och stickmaskiner, det var förbjudet att köpa med sig dem, men ändå lyckades Jonas skicka några till Alingsås! Han fick också med sig kunniga människor som lärde ut hur man skulle arbeta med de nya maskinerna.

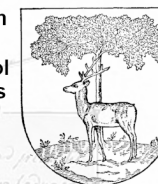

På så vis kunde han 1724 starta Alingsås manufakturverk som gav arbete åt flera hundra människor. Många flyttade hit och staden växte eftersom det behövdes mycket arbetskraft under de ca 40 år som blev manufakturverkets storhetstid.

Ett manufakturverk bestod av många olika verkstäder med en gemensam ledning, i Alingsås tillverkade man mest textil: tyg och kläder. I magasinet förvarades färdigt tyg, men också värdefullt material som ull, silke och växter att färga med.

Alströmerska magasinet står kvar än idag tack vare att det byggdes i sten – många andra hus från samma tid förstördes i eldsvådor eftersom man oftast byggde i trä. Efter manufakturverkens tid användes byggnaden till olika saker, bl a som mejeri. 1928 blev det Alingsås museum.

2. Fortsätt mot ån, kvarteret på höger sida heter Tygvävaren, ett namn som finns kvar från tiden för Alingsås manufakturverk. På huset som ligger närmast ån, kan du se Alingsås stadsvapen på två ställen. Det är en symbol för staden som funnits ända sedan 1639 då Drottning Kristina gav Alingsås ökade rättigheter som stad. På gammalsvenska beskrev man stadsvapnet så här: "een Hiort ståendes vunder eet trä vij een Skogsbacke"

3. Vid bron finns ett porträtt som föreställer Charles Hill, engelsk företagare som startade Alingsås Bomullsväveri 1862. Det blev en stor arbetsplats för många människor i ungefär 100 år. På så vis fortsatte Alingsås att vara en textilstad även långt efter att manufakturverken försvunnit. Charles Hill gjorde många olika saker, bland annat såg han till att ett gasverk startade, då gick det att få belysning i hans fabriker och på stan (elektricitet fanns ännu inte). Tidigare hade enbart bron varit upplyst - att det behövdes hade bestämts efter en olycka då en man i mörkret snubblat ner i vattnet och drunknat. Bron du står vid nu byggdes för ungefär 75 år sedan, innan kom man ända ner till vattnet här, bl.a. för att hästarna behövde komma åt att dricka från ån.

Stora Torget på andra sidan ån har sedan länge varit stadens centrum, men på 1700-tals kartan går det att se att det inte alltid var lika stor öppen plats som idag.

Charles Hills bomulls-wäveri & färgeri i Alingsås

4. På andra sidan torget finns ett gult stenhus, byggt 1927 för Kungliga telegrafverket. Då var telefonen en ny uppfinning och det behövdes en stor telefonväxel där telefonister satt och kopplade samtalen till rätt person. Posten låg också i samma hus.

5. Rådhuset. Patrik Alströmer (en av Jonas Alströmers söner) lät bygga det rosa huset 1769 som bostad åt sin familj, det kallades då Storegården eftersom det var så stort. Tidigare hade det legat en tobaksodling på tomten. Senare blev huset skola för pojkar. Nu är det rådhus, där kommunens politiker har sin arbetsplats.

6. En bit bort från torget ser du Christinae kyrka.

När drottning Kristina 1639 gav Alingsås fler rättigheter som stad, ingick också rätten till bidrag för att bygga en kyrka. Kyrkan - som fick namn efter drottningen - byggdes klart på 1650-talet, men torn fick den inte förrän i slutet av 1700-talet.

7. Mitt på torget står en byst som föreställer Jonas Alströmer, den kom till 1905, alltså långt efter Alströmers livstid. Ofta sägs det att det var Alströmer som tog potatisen till Sverige. Växten hade funnits tidigare men bara som prydnad. Alströmer försökte få folk att förstå vilken bra mat det var - han hade ju ätit potatis på sina resor i Europa. Han provade med potatisodling på sin gård i Nolhaga, men det var svårt att få andra intresserade och det tog nästan 100 år till innan svenskar i allmänhet odlade potatis.

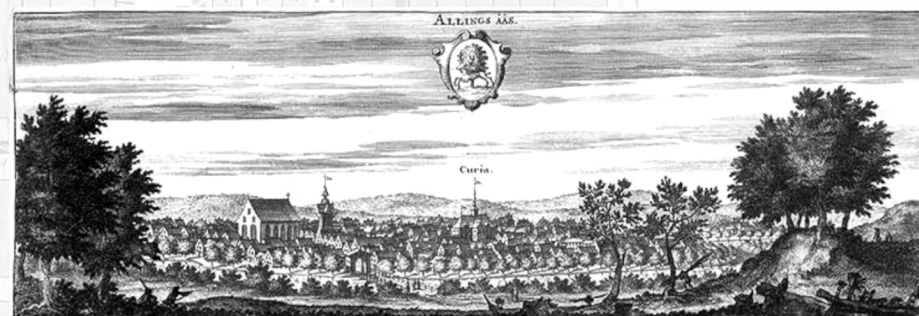

8. Det högre rosa huset, vid torgets hörn, byggdes för ungefär 100 år sen och var bank. Runda det och sväng in på Torggatan – där fanns förr en Saluhall och så står det fortfarande ovanför porten, fast dess byggnad är borta. Saluhallar började byggas i slutet av 1800-talet då man upptäckt bakterier och förstod att det inte var bra att sälja t ex kött utomhus på ett torg.

9. Bokhandeln vid torget har funnits där länge – du ser årtalet på huset! Johan Albert Öhman, var lärare och den som först startade bokhandeln. På 1800-talet gick skolbarnen hit för att köpa sina skolböcker och det gick också att få läxhjälp här.

10. Kungsgatan går utmed torget – på den gamla karta syns att gatan var landsvägens fortsättning genom staden, med Göteborg åt ena hållet och Skara åt andra. Staket omringade staden och Stora gatan, som den kallades, hade tullportar i båda ändarna. Det var ingen stor skillnad mellan livet i staden och det utanför: även här hade man hade getter, höns, andra djur och trädgårdsland vid husen. 1794 blev det visserligen förbjudet att låta grisar vara på gator och torg, men förbudet togs bort redan året därpå!

11. En bit in på Kungsgatan finns ett vitt stenhus på höger sida, där ligger ingången till Norinderska gården. Ungefär så här såg gårdarna ut förr: gårdslängor med stall, förråd och dass målade med falurödfärg, medan husens framsidor mot gatan målades med dyrare oljefärg.

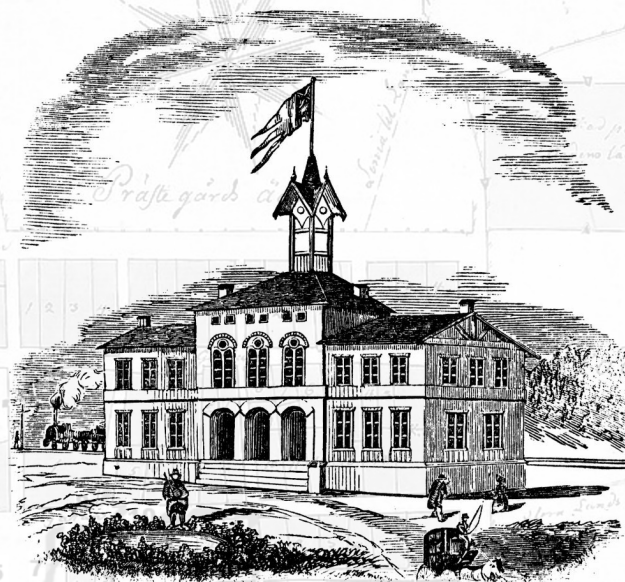
12. Fortsätt fram till Färgaregatan och sväng åt höger. På Manufakturverkens tid hade man färgerier i närheten av ån. I åns vatten kunde man se om det var rött eller blått eller någon annan färg som gällde just den dagen. På 1700-talet började man gräva den slingriga ån rakare för att säkrare kunna använda marken omkring, senare kom också byggda stenkantar till. Det var viktigt att ha vatten som rann genom staden, där gick det att tvätta, ta sig fram i båt och något som låter underligt för oss: slänga sitt avfall.

13. Över Färgeribron till Bryggaregatan. På bryggerierna gjorde man öl och liknande drycker, det har funnits många små bryggerier i Alingsås genom historien, men 1891 byggdes ett riktigt stort bryggeri där man gjorde både öl och läsk, det låg längst ner på gatan här, ungefär där Estrad nu ligger.

14. Estrad som är en arena för sport och andra evenemang som har funnits här sedan 2013.

15. Amanska parken har sitt namn efter Familjen Aman som fram till början av 1900-talet bodde och drev hotell ungefär där Alingsås kulturhus ligger idag. På 1700-talet hade detta varit jordbruksmark utanför stadens gräns, senare blev här en stor park som man kunde promenera igenom för att komma till järnvägen. För ungefär 100 år sedan byggdes Stora hotellet och man gjorde Bankgatan framför det på en del av den tidigare parken.

16. Järnvägsstationen 1862 invigdes järnvägen mellan Göteborg och Stockholm. Med häst och vagn hade resan tagit en hel vecka, men med tåg reste man tidigt på morgonen och var framme redan samma kväll! Alingsås stad växte eftersom man hade nytta av sitt läge vid järnvägen. Till exempel startade Alingsås Bomullsväveri samma år som järnvägen var klar – bra transporter var viktigt när man skulle bestämma var fabriker och företag kunde ligga. Ån idag är järnvägen viktig för Alingsås: flera tusen personer reser varje dag iväg eller kommer hit med tågen - för att arbeta eller gå i skola.

Alingsås stationshus som det byggdes 1857

